

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz doksan üçüncü İctima

15 . 2 . 1339 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	338:339	2. — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı	
2. — Lâyhalar •	339,340	Beyle Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, Mu-	
1. — İstanbul darüleytamlarına tahsi-		cur merkezinin nakli hakkında takrir-	
sat itasına dair kanun lâyihası	339	leri,	339
2. — Merhun ve vefaen mefrûğ emlâk		3. — Lâzistan Mebusu Esad Beyin,	
hakkında Tecili düyun muamelesine dair		Rize ve havalisinde fındık ve sairé yeti-	
kanun lâyihası	339	ştirilmesi hakkındaki teklifin tesrii inta-	
3. — Askerî tekaüt ve istifa Kanunu-		ema dair takriri	339
nun 38 nci maddesini muaddil Kanunun		4. — Bolu Mebusu Şükrü Beyin,	
4 nci maddesinin tayyına dair kanun lâ-		Baltalık Kanununun tadili hakkındaki	
yihası	339	kanun tekliflerinin müstacelen ve takdi-	
4. — Müdafaai Milliye bütçesine tah-		men müzakere edilmesine dair takriri	339:340
sisat ilâvesine dair kanun lâyihası	340	5. — Mazbatalar	340
5. — Gümrük Tarife Kanununun 295		1. — Hiyaneti vataniyeden üç sene	
numaralı zeylini muaddel kanun lâyihası	340	küreğe mahkûm Medineli Hacı Mehmed	
3. — Teklifler	339	hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderil-	
1. — Ertuğrul Mebusu Hamdi Beyle		diğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve	
refikmin, Mayıs 1335 iptidasından 23 Ni-		Adliye Encümeni mazbatası	340:344
san 1336 ya kadar hidematı vatauper-		2. — Hiyaneti vataniyeden üç sene	
veranede bulunan ümera ve zâbitana iki		küreğe mahkûm İmam Mahmud Efendi	
sene kıdem zammı itası hakkında kanun		hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderil-	
teklifi (2/666)	339	diğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve	
4. — Takrirler	339	Adliye Encümeni mazbatası	344:345
1. — Muş Mebusu Mahmud Said Beyin,		3. — Hapsanesinin değiştirilmesini isti-	
Kanunu Esasinin 48 ve 79 ncu maddeleri-		yen Kayseri'nin Kızık karyesinden Musta-	
nin tefsiri hakkındaki mazbatanın takdi-		faoğlu Hacı Mehmed'in arzuhalinin red-	
men müzakeresine dair takriri	339	dine dair Adliye Encümeni mazbatası	345:348

4. — Korkuteli'nden idama mahkûm Ali Efenin evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve hükümün tasdiki hakkında Adliye Encümeni mazbatası 348:352

5. — Trakya mahkemelerince hiyaneti

vataniye cürümlerinden dolayı verilen hükümlerin keenlemeyekün addine ve mezkûr yerler mahkemelerinden Meclise gelmiş olan evrakı hükmiyenin aid oldukları mahkemelere iadesine dair Adliye Encümeni mazbatası 352:353

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,45

REİS — Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretleri

KÂTIPLER : Süleyman Sırrı Bey (Yozgad), Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim celseyi açıyorum, zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Erzurum Mebusu Durak Beyin, bir gazeteye yanlış geçen beynatına dair izahatı istima edildi. Hedmedilen ebniyeye mukabil verilen emvali met-rûke ve gayrimenkule bedelâtının sureti tesviyesine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye Dahiliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerine, Erzincan Mebusu Hüseyin Beylerüfekasının, Tecili takibat Kanununun iki ay temdidi hakkındaki teklifi kanunileri ile hiyaneti vataniye ile mahkûm Süleymanoğlu Veli ve Hatip Mustafa ve refikleri hakkında Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye Adliye Encümenine, Kitab-ül büyü'un bâzı maddelerinin tadiline dair lâyihai kanuniye Adliye ve Şer'îye encümenlerine, Müdafaai Milliye kadrolarının tetkiki için Müdafaai Milliye Encümeninden intihabolunacak zevatın iştirakine dair tezkeresi Müdafaai Milliye Encümenine havale olundu. Mezuniyet ve tecavüzü müddete dair Divanı Riyaset kararları kabul ve sabık İzmir Mebusu Übeydullah Efendinin Meclisi Me-

busandaki tahsisatının talebine dair Divanı Riyaset kararına müstenit Riyaset tezkeresi üzerine mumaileyhin talebi reddolundu. Ergani Mebusu Sırrı Beyle rüfekasının, Nısabı müzakere Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkındaki teklifi kanunileri Lâyiha Encümenine havale olundu. Mebuslardan bâzılarının mebusluktan mukaddemki zamana ait muamelelerine dair Kanunu Esasi Encümeni mazbatasını her şeye takdim edilecek mevрад ruznamesinin en son maddesine ve Elviyei Selâse arazi meselesine dair lâyihai kanuniye Adliye kanunlarından sonra müzakere edilmek üzere ruznamaya alındı. Alâtı ziraiyede müstamel mevрадı müştaile hakkındaki lâyihai kanuniyenin encümenden gelen birinci maddesi müzakere edilerek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat alâtı ziraiyede müstamel mevрадı müştaile hakkındaki birinci madde tadilen kabul ve ikinci madde tayyolundu. Üçüncü madde hakkında müzakere cereyan ederek Perşembe günü içtima olunmak üzere Celse tatil olundu.

Reis
Ali Fuad

Kâtip
Süleyman Sırrı

Kâtip
İbrahim

REİS — Efendim, zaptı sabık hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Zaptı sabıku aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın, zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

Evrakı varideyi okuyorum.

2. — LÂYİHALAR

1. — *İstanbul darüleytamlarına tahsisat itasına dair kanun lâyihası*

REİS — İstanbul darüleytamlarına itası muhtazı tahsisat hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihaî kanuniye var, Muvazeneî Maliye Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Merhun ve vefaen mefruğ emlâk hakkındaki tecilî düyun muamelesine dair kanun lâyihası*

REİS — Merhun ve vefaen mefruğ emlâk hakkında tecilî düyuna dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihaî kanuniye var, Adliye ve Kavanini Maliye encümenlerine gönderiyoruz.

3. — TEKLİFLER

1. — *Ertuğrul Mebusu Hamdi Beyle refikinin, Mayıs 1335 iptidasından 23 Nisan 1336 ya kadar hidematı vatanperveranede bulunan ümera ve zâbitana iki sene kıdem zammı itası hakkında kanun teklifi (2/666)*

REİS — İzmir'in işgalinden 1335 senesi Mayıs iptidasına kadar hizmet eden zâbitana kıdem zammı itası hakkında Ertuğrul Mebusu Hamdi Beyle refikinin teklifi var, Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

4. — TAKRİRLER

1. — *Muş Mebusu Mahmud Said Beyin, Kanunu Esasinin 48 ve 79 ncu maddelerinin tefsiri hakkındaki mazbatanın takdimen müzakeresine dair takriri*

REİS — Kanunu Esasinin 48 ve 79 ncu maddelerinin tefsirine dair mazbatanın takdimen müzakeresi hakkında Muş Mebusu Mahmud Said Bey takrir veriyor.

Efendim zannediyorum ki, dün arkadaşlardan birisi bu bapta teklifte bulundu ve ruznamenin sonuncu maddesi olarak kabul buyurdunuz. Zannederim müstacel ruznamemiz on bir maddeydi. Arkadaşımızın teklifi on ikinci madde olarak gir-

mişti. Eğer bu arkadaşın teklifini birinci madde olarak kabul etmek isterseniz reyinize muhavvelidir. Esasen bu gibi meseleler halledilmiştir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarkı) — Dün hallolunan bir mesele için bilâhara müracaat edilerek tekrar reye konulamaz. Mesele, dün kabul edilmiş ve müstacel ruznamenin nihayetine alınmıştır.

Şükrü B. (Bolu) — Bendenizin de bir teklifim var.

REİS — Müsaade ediniz. Daha sıra gelmedi. Binaenaleyh dün bu bapta hakikaten bir muamele yapılmıştı. Fakat sahibi takrir olan zat, bunu birinci madde olarak teklif ederlerse tabii bendeniz de reyi âlinize koymak mecburiyetindeyim. Binaenaleyh Said Beyin takririni kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Şu halde dün kabul edilen, yani müstacelen ve takdimen müzakeresi kabul edilen mevut, ruznamenin en sonunda kalmıştır.

2. — *Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyle, Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, Mucur merkezinin nakli hakkında takrirleri*

REİS — Mucur merkezinin nakli hakkında Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı ve Kırşehir Mebusu Sadık beylerin takrirleri var, Dahiliye Vekâletine havale ediyoruz.

3. — *Lâzistan Mebusu Esad Beyin, Rize ve havalisinde fındık yetiştirilmesi hakkındaki teklifin tesrii intacına dair takriri*

REİS — Rize ve havalisinde fındık ve saire yetiştirilmesi hakkındaki teklifin tesrii intacı hakkında Lâzistan Mebusu Esad Beyin takriri var, İktisat Vekâletine gönderiyoruz.

4. — *Bolu Mebusu Şükrü Beyin, Baltalık Kanununun tadili hakkındaki kanun tekliflerinin müstacelen ve takdimen müzakere edilmesi-ne dair takriri*

REİS — Bolu Mebusu Şükrü Beyin keresteler hakkındaki teklifi kanunilerinin tesrii müzakeresine dair temenni takriri var, okunacak:

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Sanat ve maişeti minellkadim keresteciliği munhasır olan köyler ahalisinin küçük mikyas-

taki istihlâatına ve intifâi kadimlerini ve emri tasarruftaki hukuku meşrualarını ihlâl etmek gibi aksi netice verdiği Hükümetin dahi tahtı itirafında bulunan Baltalık Kanununun tadiline dair mukaddema takdim eylediğim iki kıta lâyihai kanuniye aylarca İktisat Encümeninde kaldıktan sonra nihayet Hükümetin buna dair teklif edeceği bir kanunla bittevhit müzakere edilmek kararıyla Heyeti Umumiye ruznamesine alınmış ise de bir müddettir bu kanunların müzakeresine başlanmak imkânı bulunmamıştır.

Sanat ve maişetin yegâne istinadettiği bir meseleye mütedair olan bu kanunun daha ziyade tehirine razı olmak, o kısım halka aklıkla, sefaletle bir müddet daha bekle demek olur ki, bunun Meclisi Âlice asla teeviz edilemeyeceği aşikârdır. Binaenaleyh sefaletlerinin daha ziyade temadisine meydan verilmemek üzere ehemmiyet ve müstaceliyeti emsalinden pek fazla mahiyette olan ve halkın hayat ve maişetine ve masuniyeti tasarru-fiyesine mütaallik bulunan mezkûr kanunların müstacelen ve takdimen müzakeresinin kabul buyurulmasını Heyeti Celilenin vicdanı adalet ve müsavatından talebeylerim.

Bolu Mebusu
Şükrü

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim bu, bizim memleketin ahalisinin, küçük müstahsillerin istifade edegeldikleri bir kanuna mütedairdir. Geçen sene İktisat Encümeninde bu kanun müzakere edildi. Hükümet dedi ki, daha vâsi ve şâmil bir kanun getireceğiz. O vakit Hükümet bunun müzakeresinin tehirini talebetti. Sonra iki yüz maddeyi havi bir Orman Kanunu geldi, İktisat Encümeninde bekliyor. Sonra, Heyeti Vekile ahalinin intifasını temin eden bir fasıl ve dört maddelik daha bir şey gönderiyor. Hükümet aynı ihtiyacı gördü, halkın ihtiyacını takdir etti. Ve iki yüz maddeden istintacederek, yani çıkararak 14 maddeyi gönderdi. Bendeniz, dört maddelik kanun teklifimle tevhid edilmek üzere bunun müzakeresini teklif ediyorum. Esasen bu, ruznamei müzakeratta dâhildir. Bittabi tohum ekemiyen reçper hasılat kaldıramaz. Fakat bugün imâlât zamanıdır. İktisat Vekâleti, Orman İdare-si bugün katiyen ahalinin imalâtına müsaade etmiyor. Onun için halk müşkül bir vaziyette kalmıştır. Rica ederim bunun müzakeresini takdim

buyurunuz, zira halkın ihtiyacına, maişetine ait bir kanundur. (Çok muvafık, sesleri)

REİS — Efendim, tensibederseniz bunu ruznameye sonuncu madde olarak ilâve edelim. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

3. — *Askerî tekaüt ve istifa Kanununun 38 nci maddesini muaddil kanunun 4 ncü maddesinin tayyına dair kanun lâyihası*

REİS — Askerî tekaüt ve istifa Kanununun 38 nci maddesini muaddil kanunun 4 ncü maddesinin tayyına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var Müdafaai Milliye Encümenine havale ediyoruz.

4. — *Müdafaai Milliye bütçesine tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası*

REİS — Müdafaai Milliye bütçesine tahsisat ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var, Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

5. — *Gümrük Tarife Kanununun 295 numaralı zeylini muaddil kanun lâyihası*

REİS — Tarife Kanununun 295 numaralı zeylini tadilen Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var, Kavanini Maliye, İktisat ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

5. — MAZBATALAR

REİS — Encümenlerden mevрут mazbatalar var:

1. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Medinelî Hacı Mehmed hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hacı Mehmed hakkındaki hükümün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası

Heyeti Umumiyeye

Hiyaneti vataniye cürmünden maznununaleyh Eskişehir'in Yenimahallesinde mukim Medinelî Hacı Mehmed'in üç sene kürek cezasına mahkûmiyetine dair Eskişehir Bidayet Mahkemesinden mûta hükmü havi evrak Heyeti Umumiyeden Adliye Encümenine havale kılınmış olunmakla mütalâa ve tetkik olundu.

Merkum Hacı Mehmed'in Yunan işgalinde

cüret alarak «Ben Yunanlıyım, ben İngilizim» diye tefahur ve bâzı eşhası Yunanlılara ihbar edeceğinden bahsile tehdit ve metalibi gayrimeşruada bulunduğu ve Mehmed Ağa isminde birisini «Kuvayı Milliye mektupçusu» diye vâkı olan ihbarı üzerine merhum hakkında Yunanlılarca takibat ifasına sebebiyet verdiği ve düşman efrat ve zâbitanını hanesine bilkabal zevcesini fuhşa teşvik eylediği ve sair münasebetsiz ahval ve akvalde bulunduğu dair evrakı hükmiyede mün-deriç esbabı sübutiyye nazaran merhum Hacı Mehmed hakkında sudur eden hüküm ve karar muvafıkı kanun bulunmuş olduğundan berayı tasdik Heyeti Umumiyye takdimine ekseriyetle karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canık	Biga
Emin	Hamid
Âza	Âza
Saruhan	Karahisarı Sahib
Refik Şevket	Muhallifim
	Mehmed Şükri
Âza	Âza
Ertuğrul	Maras
Mustafa Kemal	Mehmed Hasib

OSMAN B. (Kayseri) — İslâmiyete züldür. Buna Hacı Mehmed dememeli, Karabet demeli.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz bu okunan evrakta hiyaneti vataniye cürmü görmüyorum. Bu cürüm zannederim hiyaneti vataniyye taallük eden bir cürüm değildir. Böyle olmakla beraber bu adamın pek de sağlam ayakta kalma-dığı muhakkak. Binaenaleyh memleketle alâkadar olmıyan bu gibi eşhası memleket haricine çıkarmak, memleketine göndermek daha muvafık ve daha münasiptir. (Hürriyet Kanunu nerede? sesleri) Hürriyet Kanunu da bunu emrediyor.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Cehennem bile darüde'diptir malûm ya.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bunun için Medine'li imiş veya başka yerli imiş. Hâşa Medine'de böyle hazine bulunmaz.

HÜSEYİN HÜSNÜ Ef. (İsparta) — Tufeylidir, tufeyli.

SALİH Ef. (Erzurum) — Binaenaleyh bu gibilere ekmek yedinmeyiz, cehennem olur gider. Belâyı başımızdan atarız. Bendeniz bunu teklif ediyorum.

HAKKI HÂMİ B. (Sinob) — Efendim bu gibi hariçten gelen evrakı hükmiyeden encümence tasdik edilenler ruznameye alınır, sırası geldiği zaman müzakere edilir, encümence ref'i hükmü mutazammın olarak tanzim edilen mazbatalar ise tahliye kararı bulunduğu takdirde - hemen bütün meseile tercihan ruznameye alınarak karara iktiran ettirilmesi esası Meclisi Âlice kabul edilmiştir. Bu itibarla Meclisi Âlinin kararı sabıki veçhile tasdik hükmü mutazammın olan bu mazbata evvelâ ruznameye alınır sırası geldiğinde müzakere ve icabeden karar ita olunur.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Mevkuftur.

HAKKI HÂMİ B. (Sinob) — Mevkuf olsun. Arz ediyorum. Mevkuf olup da hükümleri tasdik edilenler ruznameye alınır. Emsali böyledir ve Meclisin bu hususta kararları da vardır. Lüzumsuz yere bunlarla uğraşmayı, bundan mühim meseleler vardır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim Hakkı Hâmi Beyin buyurduğu, Meclisi Âlice ittihaz buyurulmuş bir teamülden ibarettir. İfadelerini kabul ediyorum. Fakat bir şey arz edeceğim. Geçende böyle bir adam hakkında tasdik hükmü mutazammın bir mazbatanın müzakeresinde Heyeti Celile o adamın cürmünü hiyaneti vataniye ile alâkadar görmüş ve başka cihetten mucibi takibat hali varsa takibatta bulunulmak üzere iade etmişti. Zannediyorum ki, Adliye Encümeni bizi takyidetmemelidir. Meclisi Âli Encümence tanzim edilen mazbataları behemehal tasdikle mukayyet değildir.

Binaenaleyh bu mazbatanın da tasdik edilmemesi ağılebi ihtimaldir. Nitekim encümence tasdik edilip de Meclisi Âlice reddedilen birçok mazbatalar vardır. Yanlış bir şey oluyor. Eğer işlerinize çok engel oluyorsa bunun için başka bir tarik düşününüz. Eğer böyle iki söz söyliyene kimseleri hiyaneti vataniye cürmiyle itham ederseniz binlerce insanı memlekette hapsanelere dolduracakmış ve evrak da senelerce buradan çıkınyacaktır. Çıktığı zaman da beraet kararıyla çıkacaktır. Bu ise günahtır. Mağduriyetlerini mucibolur. Bu evrak Adliye Encümeninden de geçtiği halde cürüm Hiyaneti vataniye Kanununun ruhiyle alâkadar değildir. Binaenaleyh mahkemenin de, Adliye Encümeninin de isabet edemeyeceği vârittir. Her halde ruznameye yatmamalı. Yalnız bir şey benim de nazarı dikkatimi celbediyor. Heyeti Celile-

böyle muazzam işlerle meşgul olurken, böyle iki, üç, beş şahıs ile vaktini zâyi etmesi doğru değildir. O vakit Mahkemei Temyiz filân yoktu. Şimdi ise Mahkemei Temyiz vardır. Bunun için başka bir tarz bulalım ve Mec-lisi Âlinin daha müfit mesail ile iştigal etmesine imkân bırakalım. Kimseyi beyhude yatırmıyalım.

MUSTAFA SABRÎ Ef. (Siird) — Efendim bir heyeti içtimaiye arasında irtikâbedilen bir cürmün cezası rakı kaza o heyeti içtimaiyeye aittir.

Eskişehir'de hakkı hükümet ve oranın heyeti içtimaiyesi bize aittir. Mutazarrır olan heyeti içtimaiyemizdir. Salih Efendi biraderimiz bu adamı memleket haricine çıkaramız diyor. O adam bu muamele için alre's velayın der ve fazla olarak teşekkür ederim der çıkar, gider. Ve cezasız kalır. Heyeti içtimaiyemiz arasında cürüm irtikâbeden bir adamın tarafımızdan tecziyesi gerek aklen gerek mantukan ve gerek siyaseten lâzım ve lâbütken bunu tahliye edip bırakmak memleket haricine çıkarmak onun için bir lütuftur. Bendenizce mücrimlere lütuf etmek mantıkça gayrikabili kabuldür. Bununla beraber Meclisin bir kararı vardır ki, böyle hiyaneti vataniyeden dolayı mevku-finin evrakı behemehal müstacelen müzakere edilecektir. Eğer bu karardan rücu edilecek olursa o başka. Bununla beraber hüküm Heyeti Aliyenize aittir. Mamafih bunun hiyaneti vataniye olduğu bedihidir. Diyor ki ben Yunanlıyım, ben İngilizim. Yani Türk değilim. Tabii ki bunun Yunanlı olduğu ve Yunan âmâline hizmet ettiği kavlen sabit oluyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti aleyhine kavlen hezeyanda bulunuyor. Böyle hezeyanda bulunan adamların irtikâbettikleri cürümlere hiyaneti vataniye demiyecekseniz başka kimi hiyaneti vataniye ile itham edeceksiniz? Binaenaley encümen mazbatasının kabulünü teklif ederim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim meselede hiyaneti vataniyeye taalluk eden bir eihet yok. Esasen yabancı bir insan hakkında da hakkı kazamıza halel getirmiyoruz. Bir adamı hapse koymak bizim için bir hakkı kazadır. Mücrimiyeti dolayısıyla memleketin haricine atmak da bir hakkı kazayı ieradır. Bu her hade mademki

yabancıdır. Bizimle alâkası yoktur. Hariçten gelmiştir. Bunu hapsanelerde beslemek ve bakmaktansa memleketin haricine çıkarmak bizim için nafi ve elzemdir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Esas müzakere olunuyor mu?

REİS — Evet

ABDÜKADİR KEMALÎ B. (Kastamonu) — Efendim Eskişehir Mahkemesince verilen hükmü havi evrak okundu. Türkiyeli olduğu anlaşılan bir adamın, ben müslüman değilim..

SALİH Ef. (Erzurum) Türkiyeli değil.

ABDÜLKADİR KEMALÎ B. (Kastamonu) — Ben Yunanım tarzında iradı kelâm ettiği ve bunun hiyaneti vataniye olduğuna mahkemece kanaat edilerek mahkemenin lâzımgelen cezayı verdiği ve Adliye Encümeninin de buna iştirak ettiği okunan evraktan anlaşılıyor. Evveleminde hiyaneti vataniye, kiraren söylendiği üzere Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhinde kavlen ve fiilen iera edilen harekâtıdır. Bir kere bu sureti katiyede böyledir. Binaenaleyh ben gâvur oldum diyen bir adamın şu sözü Hiyaneti vataniye Kanununun istihdaf ettiği gaye ile hiç alâkası olmayan bir şeydir.

MUSTAFA SABRÎ Ef. (Siird) — Hiyaneti diniyedir.

ABDÜLKADİR KEMALÎ B. (Devamla) — Hiyaneti diyniye de hiyaneti vataniyedir. Şimdi gelelim birkısım arkadaşların mütalâatına diyorlar ki bunu hududu vatan haricine atalım, bir kısmı diyor ki ayrıca ceza verelim. Malûm olması lâzımgelen bir eihet vardır ki bir cürüm ve ceza kanunla tâyin edildikten sonra cürüm ve ceza olabilir. Bir fiile cürüm ve ceza diyebilmek için evlce Hükümet tarafından onun cürüm olduğu ilân edilmek lâzımdır ve o cürüm için cezayı tehdidî olmak lâzımgelir. Ben gâvurum diyen bir adam için eğer Kanunu Cezamızda bir madde varsa mahkeme o noktai nazardan takibat yapsın. Yoksa bunun lüzumuna da kaanî isek onun için ayrıca bir madde koruz. Deriz ki bundan sonra ben gâvurum diyen adam haini vatandır. Veya haini dindir.

LÜTFİ B. (Malatya) — Eğer bu mesele müzakere edilecekse evveleminde fıkrâi hükmüye okunsun. Meseleyi anhyalım.

ABDÜLKADİR KEMALÎ B. (Kastamonu)

— Adliye Encümeninin mazbatasına göre söylüyorum.

REİS — Encümen mazbatası okundu ve ona istinaden söz söylüyor.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Bendeniz Adliye Encümeninin mazbatasından bunu anladım. Efradı ahâlden birisi ben gâvurum, Yunanlıym demiş. Bu haddizatında merdut bir harekettir, fena bir sözdür. Fakat **Hiyaneti vataniye Kanununun dairei tecziyesi** ne girecek bir söz değildir. Binaenaleyh **Hiyaneti vataniye Kanuniye alâkası** yoktur.

DURAK B. (Erzurum) — Efendim bir kere fıkrai hükmiye okunsun meseleyi anlıyalım.

FEVZİ Ef. (Batum) — Türkiye’de oturan bir adam böyle bir söz söylerse ne olur?

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) — Vallah Meclisin hissiyat üzerine karar ittihazı imkânı yok. Bana karşı hiddet etmeye de mâna yok, ben noktai nazarımı söylüyorum.

DURAK B. (Erzurum) — Zatiâliniz encümende bulundunuz, fıkrai hükmiyeyi filân biliyorsunuz, bizim hiç malûmatımız yok, kimisi orada ben gâvurum, ben Fransızım, ben bilmem neyim dedi diyor.

REİS — Müsaade buyurunuz, Durak Bey.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Durak Beye hitaben - Ben zatiâlinize karşı söylemiyorum. Fevzi Efendi hiddet buyurdular da ona söylüyorum. Söz söylemek hakkından mahrum muyum?

DURAK B. (Erzurum) — Bendeniz de diyor ki, mazbata okunsun da hepimiz anlıyalım.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Netice efendim. Hiyaneti vataniye Kanununun bu adam hakkında verilen hükümle bir alâkası yoktur. Hiyaneti vataniye Kanuniye bunun bir alâkası olmadığı için..

DURAK B. (Erzurum) — Ne biliyorsun?

REİS — Kesmeyiniz efendim.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) — Ve kanunen ve cezaen tehdidedilmiş ve cürüm addedilmiş bir mesele olmadığı için mazbatadaki hükmün reddi ve o adamın tahliyesi lâzım gelir.

İlâm

Yunanlıyım, İngilizim diyerek ötekine, berikine söylemek ve sokaktaki köpekleri Yunan-

lılara gösterip bu Mustafa Kemal’dir, öldürün demek suretiyle kavlen hiyaneti vataniyede bulunmakla maznunaleyh olup 31 Rebiyülevvel 1341 ve 24 Teşrinievvel 1338 tarihinde tahtı tevkiye alınan Eskişehir’in Yenimahallesinden Medineli Hacı Mehmed hakkındaki evrak müddeiumumilik memuriyeti aliyesinin 23 Teşrinievvel 1338 tarihli iddianamesiyle Eskişehir Bida-yet Ceza Mahkemesine tevdi kılınmakla defteri mahsusunun elli altıncı numarasına kaydı icra kılınarak müddeiumumi Hüseyin Fehmi Bey huzuriyle icra kılınan muhakemei aleniye ve vicdaniye neticesinde maznunu merkurum Mehmed Ağayı (Kemal mektupçusudur) diye Yunanlılara ihbar ve İngilizim ve Yunanlıyım diye iftihar ve sokaktaki köpekleri Yunanlılara bilahara işte bunlar Mustafa Kemaldir öldürün demek suretiyle ötede beride ifsadatta devam eylediği mahallefen istima kılınan şühudun şahadeti ve evrakı mevcude münderecatiyle sabit olduğundan Hiyaneti vataniye Kanununun (Vaiz ve hitabet suretiyle alenen ve ezminei-muhtelifede eşhası muhtelifeyi sirren ve kavlen hiyaneti vataniye cürmüne tahrik ve teşvik edenlerin ve işbu tahrik ve teşviki suveri ve vesaiti muhtelifi ile tahiren ve tersimen irtikâbeyliyenler muvakkat küreğe konulur.) diye muharrer olan üçüncü maddesine tevfi-kan ve tarihi tevkifinden itibaren maznun Hacı Mehmedin üç sene müddetle küreğe konulmasına ve elli kuruş ilâm ve otuz kuruş zabıt ki ceman seksen kuruş masarifi muhakemenin merkurundan ahzine Türkiye Büyük Millet Meclisi Âlisinin tasdikine arz olunmak üzere sureti katiyede vicahen 20 Teşrinisani 1338 tarihinde karar verilerek Müddeiumumi Hüseyin Fehmi Bey huzuriyle alenen tefhim kılındı.

22 Teşrinisani 1338

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim kıraat edilen mazbatai hükmiyeden maznununaleyhe atfedilen cürmün mahiyeti anlaşılmıştır Medineli olduğunu söylüyorsa da fakat muhacere-ten gelmiş ve Türk tâbiyetinde olduğuna dair de vesikası yoktur. Aneak merkurumun işgal esnasında Yunan kuvvetlerine istinadederek hissiyatı islâmiye ve hissiyatı diyniyemi-zi rencide edecek surette (Ben Yunanlıyım

ben İngilizizm) diye her vatandaşın hissiyatını, kalbini rencide edecek, cerihadar edecek bir takım münasebetsiz etvar ve harekâta bulunduğu ve Meclisi Âlii milliye iyham tarikiyle tefevvühatta bulunduğu mahkemei mahalliye nin kanati kâmileşi üzerine verilen hükmün muvafakati kanuniyesi hasebiyle tasdikini Encümeni Adliyeniz Heyeti Âliyenizden rica ve istirham ediyor.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — (Kemâli'lerin mektupçusudur) diye ihbar ettiği adama bir şey yapılmış mı acaba?

HAMİD B. (Devam'a) — Evet efendim, bu suretle Eskişehir ahali kadîmesinden biri aleyhinde vukubulan ihbarı üzerine Yunan Karakoluna götürülerek hakkında şedit takibat ve tahkikat yapılmasına sebebiyet verdiği yine evraki hükmiye meyanındaki evrakla sabittir.

REİS — Bir sual daha var, efendim.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Bu hezeyanı yapan bu adam o hezeyanı yaptığı zaman acaba kanun orada cari miydi, değil miydi, yoksa o mahal işgal altında mıydı?

HAMİD B. (Devamla) — Efendim, malûmu ihsanımız kable işgal Eskişehir'de Hiyaneti vataniye Kanunu neşir ve ilân edilmişti. Binaenaleyh, kanunun cari olduğu bir zamanda irtikâbedilmiş bir cürümdür.

SALİH Ef. (Erzurum) — Mazbata Muharriri Beyin beyanatından da anlaşılıyor ki, bu adam bizim tebaamızdan değildir. Okunan bu mazbatada yaptığı hezeyana bakılırsa bu adam sureti katiyede mecnun ve serseridir. (Hayır, hayır sesleri) Bir serseri ve mecnunu ve kendi tebaamızdan olmıyan bir adamı niçin besliyeceğiz? Malûmuâliniz ceza iki suretledir. Birisi kendisini memleketten çıkarmaktır ki, cezanın en tathisi budur. Bunu memleketten çıkarmayı teklif ediyorum ve kabul edelim. Bu ve emsali adamları memleketimizden çıkaralım.

REİS — Efendim, Salih Efendinin bir takriri var. Müsaade ederseniz okuyalım.

Riyaseti Celileye

Müerimiyeti arz edilen Hacı Mehmed'in Eskişehir'le alakası olmadığından bu yabancı adamın memleket haricine çıkarılmasının reye vaz'ını teklif eylerim.

Erzurum
Salih

REİS — Efendim, Salih Efendinin takririni kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Şimdi efendim, Hacı Mehmed hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatasını reynize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

2. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm İmam Mahmud Efendi hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hoca Mahmud hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası var, okunacak efendim. Bunlar ruznameye alınmıştır. Zaten müzakeresi Meclisi Âlinin kararı iktizasındandır.

Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniyede bulunmak cürmünden maznununaleyh olan Gemlik kazasının Engüriçik karyesi İmamı Hoca Mahmud Efendinin üç sene müddetle küreğe vaz'ına dair kazayı mezkûr Bidayet Mahkemesinden vicahen verilen hükmü havi evrak Heyeti Umumiye kararıyla Adliye Encümenine tevdi kılınmakla bilmutalâa icabı müzakere olundu.

Maznununaleyhin Yunan işgali zamanında halkı düşman âmâline hizmete davetle muhalefet edenleri darp ve hakarete mâruz bıraktığı ve o havalinin muhtariyet idaresinin ilânını mütaakıp davullarla karyesi halkını merkezi kazaya getirerek içtima mahallinde kürsüye çıkıp Yunanlılara tertibedilmiş olan beyannameyi hitabet suretinde alenen ahaliye kıraet ve nihayetinde de İngilizlere yazılan beyannameyi okuduğu ve bu esnada hissiyatı milliyeyi rencide edecek surette tefevvühatta bulunduğu ve binaenaleyh merkumun bu suretle kavlen hiyaneti vataniye cürmüne iclisar eylediğinin delâili sübutiye ile tahakkukundan nâşi üç sene kürek cezasıyla mahkûmiyetine dair mahkemece ittihaz olunan hüküm ve karar muvafık kanun bulunmuş olmakla berayı tasdik Heyeti Umumiyeye arzına bilittifak karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik
Emin

Biga
Hamid

Âza
Saruhan

Âza
Maras
Hasib

Âza
Karahisarî Sahib
Mehmed Şükri
Âza
Ertuğrul
Mustafa Kemal

REİS — Efendim bu mazbata hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) (Reye sesleri)

Efendim Adliye Encümeni mazbatasını aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aynen kabul edilmiştir efendim.

3. — *Hapsanesinin değiştirilmesini isteyen Kayseri'nin Kızık karyesinden Mustafaoğlu Hacı Mehmed'in arzıhalinin reddine dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Hapsanesinin tebdiline dair Hacı Mehmed tarafından verilen istidanın reddine dair Adliye Encümeninin mazbatası var.

Heyeti Umumiyye

Beş numaralı İstiklâl Mahkemesi tarafından on beş sene kürek cezasına mahkûm edilerek müddeti cezaiesini Sivas Hapsanesinde ikmal etmesine karar verilmiş olan Kayseri'nin Kızık karyesinden Mustafaoğlu Hacı Mehmed'in ita eylediği istida ile Adliye Vekâletinin merbut tezkerei cevabiyesi Adliye Encümeninin 15 . I . 1339 tarihli içtimamında mütalâa ve iktizası tezekkür olundu. Merhum Hacı Mehmed'in irtikâbeyelediği işbu katil fiilinin İstiklâl Mahkemesine intikalini icab edecek derecede haizi ehemmiyet bulunduğu takdir ve tahmin olunmasına ve mahallî cezasının da Sivas Hapsanesi olarak tâyin ve tahsis kılınması sebebi meşrua müstenit bulunmuş olacağına mebni infazı cezadan maksudolan mahbusiyetin her hangi bir mahal hapsanesinde ikmal olunmasında ne faide ve ne de mahzuru kanuni mutasavver olmadığından istidayı mezkûrun reddi ekseriyetle teemmül olunarak berayı tasvip Heyeti Umumiyye takdim olunur.

Adliye Encümeni Reisi

Canık
Emin

Mazbata Muharriri
Biga

Muhalifim. Vakanın âdi bir katilden ibaret olmasına nazaran İstiklâl mahkemesi tarafından hüküm verilmesi mahiyeti mesele-ye ehemmiyeti mahsusa izafe edemeyeceği

gibi badelhüküm infazı mücazatin tarifâtı kanuniye haricinde mahpusun dairei mahpusiyetinin tâynini de muvafığı nefsülemler olamayacağına mebni merhumun emsali veçhile Kayseri'ye nakli reyindeyim.

Hamid

Âza
Karahisarî Şarki
Ali Süruri

(Hini imzada bulunamadı)

Âza
Siird

Muhalifim Mecliste arz edeceğim.

Mustafa

Âza
Saruhan
Refik Şevket

MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga)

— Efendim katli âdiden dolayı İstiklâl Mahkemesi tarafından on beş seneye mahkûm edilen Kayseri'nin Kızık karyesinden Hacı Mehmed'in cezasının Sivas Hapsanesinde infaz ettirilmesi İstiklâl mahkemesinin cümle kararındandır. Merhumun esbabı mazereti; Kayseri, ailesinin bulunduğu mahal olduğundan ve ailesinden istifade edeceğinden Kayseri Hapsanesine naklini baistida Meclisi Âlinizden talebetmiştir. Adliye Encümeni ekseriyetle bu talebin reddine karar vermiştir. Muhalif olan kısım, esasen fi'li âdi olan bu meseleye İstiklâl mahkemesinin her ne suretle olursa olsun vaziyet etmesi üzerine cereyan eden muhakeme neticesinde hükmettiği mücazati kanuniyenin, Sivas Hapsanesinde ikmal ettirilmesine karar vermesi - ki aynı zamanda nefyi tazammun eder - bu surette vâkı olan takdiratı kanuniye mahalline masraf olmadığı cihetle emsali hakkında olduğu veçhile İstiklâl mahkemesinin tâynini mahal kararının ilgisiyle mahzuru kanuni yoksa merhumun bakıye müddeti cezaiesinin Kayseri Hapsanesinde ikmal için Adliye Vekâletine emredilmesine Heyeti Celilenizin karar ita buyurmasını benzeniz teklif ediyorum. Çünkü bir sebebi meşru ve mâkul yoktur.

HACI MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird)

— Efendim, sahibi istida verilen karara itiraz etmiyor. Diyor ki; bana Sivas'ta müddeti mahpusiyetimin ikmaline karar verilmiştir. Fakat bu karar bir idari karardır. Kanuna muvafık bir karar değildir, diyor. Bir cürüm mürtekinin mensub olduğu mahal hapsanesinde ikmal müddet etmesi, eğer o hapsanede kalacak olursa diğer efkârı da tesmin edeceği noktasından bu ciheti nazar-

dan dur tutmamış olan İstiklâl mahkemesi pekâlâ bir karar vermiş. Bendeniz karara itiraz etmiyorum, sahibi istida da karara itiraz etmiyor. Yalnız diyor ki, o vakit İstiklâl mahkemesi karar vermiştir. Fakat mâni zâil olunca memnu avdet eder. Büyük Millet Meclisi Hükümetinin daha takarrür ve tahkim ve tarsin edilmediği zamanlarda böyle kararlar verilebilir. Fakat bugün Elhamdülillâhi Taâlâ Hükümetimiz olan Büyük Millet Meclisi Hükümeti teessüs etmiştir. Binaenaleyh herkes dâvamızı anlamıştır. Efkârın tesmim edilmesi ihtimali akıldan ba'iddir. Bununla beraber bu gibi nakli mevkuflun mesaili Adliye Vekilinin salâhiyeti idariyesi dâhlindedir. Binaenaleyh şu istida veçhile mahpusiyetinin ikmalî için Sivas'tan Kayseri'ye nakli için vâkı olan talebi muhkîdir. Çünkü mâni zâil olmuştur ve bunun nakline cevaz vardır. O vakit İstiklâl mahkemesi cevaz vermiştir. Eğer Kayseri Hapsanesinde kalacak olursa bâzı efkârı tesmim edeceği ihtimaline binaen oraya gönderilmişti. Halbuki, kararların katî ve kanuni sarahate istinademesi lâzımgelirken hükkâmın ihtiyata da riayet etmesini muvafık görürsek behemehal bu istidası muhkîtir ve nefsülemre muvafıktır. Ve kanuna da mutabıktır. Binaenaleyh istidası veçhile Kayseri Hapsanesinde mahpusiyetinin ikmalini muhalefetimiz veçhile - teklif ederim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Efendim bu mesele dolayısıyla bu kabîl müracaatların esash bir surette halledilmesi lüzumuna kaniim. Böyle müracaatlar tevâlî ediyor. Malûmuâliniz infazı ceza hukuku devlettedir. Yani mahkemelere ait değildir. Bu itibarla İstiklâl mahkemesi falan yerde çekilmek üzere diye bir ceza vermiş, onun maksudu, o adamın ceza görmesidir. Falan yerde meselesinin olbaptaki kanunu mahsusuna tâbî olması iltiza eder. O adam istida ediyor, diyor ki : Ben mahkûm oldum, Sivas'tayım, beni Kayseri Hapsanesine naklediniz. Bu hususta yapılacak muamele, Adliye Vekâletine umumi bir mezuniyet vermektir. Yalnız bunun Kayseri'ye nakli için değil, bilûmum bu gibi hususatta Adliye Vekâletine vâkı olacak müracaatları Adliye Vekâletinin tetkik etmesine karar vermelidir. Sivas Hapsanesindeki bu mahkûmun Kayseri'ye naklinde mahzur var mıdır, yok mudur? diye Adliye Vekâleti tetkik eder. Eğer Kayseri Hapsanesi dolu ise, yeni bir mahpus almaya imkân yoksa bu gibi tahkikatı yaptıktan sonra mahzur ol-

duğunu beyan eder. Nütekim ciheti adliyece mahkûm olan mahpusların nakli daima yapılagelmektedir. Binaenaleyh bu gibi İstiklâl mahkemesinden mahkûm olan eşhasın naklinde mahzur olmadığı, Adliye Vekâletince bittahkik anlaşıldıktan sonra nakletmek salâhiyeti, Adliye Vekâletine aidolsun, Meclisi Âli badema bu gibi şeylerle meşgul olmasın ve bunlar Meclisi Âlinin meşguliyetine değer şeylerden değildir. Bendeniz bu kabîl mesailin vekâlete verilmesini, lüzum varsa nakletmesini, lüzum yoksa nakledilmemesini kavaidi umumiye, ahkâmı umumiye ne ise ona tevfiikan muamele yapılmasını istiyorum. Ne Meclisi Âli ve ne de encümen bununla meşgul olmasın.

MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim, Şükrü Bey biraderimiz buyuruyorlar ki, mücazâtı mahkûmenin infazı, mahkemenin kararıyla değildir. Fakat mahkûmun da, mücazâtı mahkûmede şahsın dıçarı mücazât olması adaleti mahzadır. Sonra buyuruyorlar ki, Adliye Vekâletine böyle bir mezuniyet verelim. Tetkikat neticesinde nakli mahkûm hususunda mahzur görülmediği takdirde Adliye Vekâleti bu hakkı istimal buyursun. Malûmuâliniz gerçi mahkûminin bir emri idari kabîlinden Adliye Vekâletinden yapılacak tetkikat ile bir mahalden diğer mahalle nakline cevaz vardır. Ancak, bu hüküm İstiklâl mahkemesinden sudur etmiştir. Malûmuâlleri İstiklâl mahkemelerinin hükümleri lâyetegayyerdir. Ancak, Meclisi Âliniz tarafından tağyir olunmadıkça bu hükmün alâveçhilkarar infaz olunması lâzımdır. Binaenaleyh, bir maddei kanuniye ile İstiklâl mahkimi kanunu tadil edilmedikçe Adliye Vekâletine böyle bir açık «bono» gibi emir verilemez. Bunun için Heyeti Aliyenizden temenni ediyorum, bu şahsın dermeyan ettiği talep muhkîtir ve esasen fıkrâi hükmüde ne esbaba mebni bu adamın Sivas Hapsanesine sevk edildiğine dair sarahat yoktur. Binaenaleyh, Adliye Vekâletince yapılacak tetkikat neticesinde bu adamın Kayseri Hapsanesine nakline mezuniyet ita buyurunuz, efendim. Bu hususta bir takrir verdim. Lütfen kabul buyurunuz. Bendeniz bunları şahsım namına söyledim.

LÜTFİ B. (Malatya) — Ceraim için mahkimin tâyin ve tahdidettiği cezalar eşkâlî muhtelifi kanuniyeyi haizdir. Meselâ bir cürüm için kürek cezası yazar. Diğer bir cürüm için

kalebentlik yazar, nefyeder, esasen kalebentlik cezayı müşeddededendir. Çünkü, hem nefi, hem mahbusiyet cezasını câmidir. Bugün İstiklâl mahkemesi «Falan yerde, mahpusiyetini kabul etmek üzere» diye verdiği hükümlerde aynı esbabı müşeddideyi görmüş, teşdidi ceza için o ciheti tasrih etmiştir. Onun için esasen hükümlerin affı cihetine gidebilirsiniz. Yoksa mahkeme İstiklâlin noktai nazarını burada tağyir etmek caiz değildir. Binaenaleyh, bu esası kabul etmek lâzımgelir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bendenizce mutlak Adliye Vekâletine verilecek bir salâhiyetle Şükrü Bey biraderimizin istediği şey temin edilemez. Bir kararla münferiden verilen ilâmatta tasrih edilen hususat keelenmeye-kün addedilemez. Böyle yegân yegân buraya gelip tetkik edilmesi lâzımdır. Esas hüküm ittihaz olunan mesele de kanun mahiyetindedir. Aynı bir kararla fesih ve iptal edilmedikçe bu şekilde başka bir makama kabili devir ve ferağ değildir. Onun için umumi bir karar ittihaza lüzum yoktur. Saniyen Lûtfi Bey biraderimizin izah ettiği veçhile bu karar mahkemece hükmün esbabı müşeddidesinden olmak üzere verilebilir.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — İnfazı ceza, esbabı müşeddideden olur mu canım?

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Bendeniz İstiklâl mahkemesinde bulunduğum zamanlarda memleketin her tarafındaki hapsaneler müsavata tâbi olduğuna göre ceza verirdik. O zamanki kanun mucibince İstiklâl mahkemeleri her gûna mukarrarat ittihaz edeceğine göre bu adam hakkında verilen hükmün nihayetine - Daha ziyade ibreti müessire olmak üzere - bir sebebi mâkul olarak Kayseri'de hapsedilmesi dercedilmiştir. Adliye Encümeninde de bu yolda karar verilmiştir. Aynen kabulünü teklif ederim.

REİS — Efendim, bu bapta artık söz istiyen yoktur. Takrirler vardır.

Riyaseti Celileye

Katil fiilinden on beş sene kürek cezasına mahkûmen Sivas Hapsanesinde bulunan Kayseri'nin Kızık karyesinden Hacı Mehmed'in Adliye Vekâletince mahzur olmadığı bittetikik anlaşıldığı takdirde Kayseri Hapsanesine nakline

cevaz verilmesinin tahtı karara alınmasını teklif eylerim.

Biga

Hamid

Riyaseti Celileye

Esasen bu meseleye İstiklâl mahkemesinin vaziyet etmesi gayrikanuni olmakla beraber hem on beş seneye, hem Sivas'a tağribine hüküm ita eylemesi bir başa iki taş vurmak kabîlinden olduğu cihetle muvafıkı madelet değildir. Binaenaleyh, encümen mazbatasının reddiyle Kayseri'de bulundurulmasını teklif eylerim.

Kayseri

Osman

Riyaseti Celileye

İstiklâl mahakimi tarafından mahkûminin mahallî mahpusiyetinin hükümde tâyin ve tasrihi suretiyle verilen kararlar esasatı hukukiyemize münafi bulunduğundan mahkûmini saire misillû Adliye Vekâletince usul ve kanununa tevfiakan icrayı muamele ve naklolunmasını teklif eylerim.

Karahisarı Sahib

Mehmed Şükrü

REİS — Efendim, bu takrirlerden ikisi encümen mazbatasının reddini müstelzimdir. Bir diğeri de Kayseri'ye gitmesini tervicediyor. Binaenaleyh, takririn ikisi de aynı mahiyettedir. Müsaade ederseniz evvelâ birini reye koyuyorum. Ona göre mesele anlaşılır.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Paşam benim takririm daha umumi bir şekildedir. Şayet takrir kabul edilecek olursa Adliye Vekâleti, Kayseri Hapsanesinden sorar; inkân var mıdır, yok mudur? Ona göre muamele yapar. Bendenizin teklifim umumi bir prensiptir.

REİS — Zaten diğer takrirlerde Adliye Vekâletince bir mahzur olmadığı takdirde diyor. Her iki takrir de aynı mahiyettedir. Mehmed Şükrü Beyin bu takririni yalnız bu meseleye ait görüyorum.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Benim teklifim badema bu gibi müracaatlerde de Adliye Vekâletine salâhiyet verilmesi hakkındadır. Meclisi Âli bununla meşgul olmasın. Fakat Meclisi Âliye verilen istidalar alelûsul encümene havale edilir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Şükürü Beyin teklifi bu meseleye maksur olmadığından ayrıca muhtacı müzakere ve umumi bir meseledir. Sonra değil, asla reye konamaz. Binaenaleyh ruznameye alınsın ve ayrıca müzakere edilsin.

REİS — Efendim, bu da varittir. Yani bu doğrudan doğruya bir teklif mahiyetindedir. Onun için Biga Mebusu Hamid Beyin tavrını tekrar okuyoruz.

(Biga Mebusu Hamid Beyin tavrı tekrar okundu.)

REİS — Bu tavrı kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. (Kaç el? Sesleri)

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — O, Makamı Riyasete aittir.

4. — *Korkutelî'nden idama mahkûm Ali Efenin evrakı hükmüyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve hükmün tasdikı hakkında Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, Mahkemei Temyizce muşaddak, idama mahkûm Ali Efeye ait hükmün tasdikına dair Adliye Encümeni mazbatası var; okunacak.

Adliye Encümeni mazbatası

Elmalı kazasının Çoban karyesinden Kâhya oğullarından Hafız Ahmed'in biraderi Mustafa ve Şakiroğlu İbrahim'i esnayı râhta müsellehan soyarak merkumunı katletmek fiilinden bilmuhakeme vicahen idamına karar verilmiş olan Korkuteli kazasının Bekiş karyesinden Süleyman Çavuşoğlu Ali Efeye ait hüküm Heyeti Temyiziye Ceza Dairesinin 26 Ağustos 1338 tarih ve 216/2153 numaralı ilâmiyle tasdik olunarak iradei milliyesinin istihsalı zımında Meclisi Âliye takdim olunup Adliye Encümenine havale ve tevdi buyurulmuş olan evrakı hükmüye bilmütalâa icabı müzakere olundu.

Münderecatı ilâm ile vakamın keyfiyet ve sureti ierasına nazaran merkum Ali Efenin idamına dair lâhik olan hüküm muvafıkı adil ve hakkaniyet bulunmuş olduğundan alelûsul ierası lüzumunun Adliye Vekâletine emir ve işarı zımında Heyeti Umumiyyeye takdimine müttefikan karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canık	Biga
Emin	Hamid

Âza	Âza
Saruhan	Karahisarî Sahib
Refik Şevket	Mehmed Şükrü

Âza
Ertuğrul
Mustafa Kemal

REİS — Efendim, Adliye Encümeninin mazbatası hakkında söz isteyen var mı?

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim, encümen izahat versin. Muvafıkı mâdelet görmüş, hangi esbaba binaen?

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Mahkemei Temyizden geçmiş canım.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Olsun efendim, Mahkemei Temyizden geçmişse körükörüne mi tasdik edeceğiz?

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Meclis sıfatı hükümdarisini istimal edecektir.

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim; bu Ali Efe hakkında Antalya Cinayet Mahkemesinde vicahen ve şeriki cürmü hakkında gıyaben muhakeme neticesinde irtikâbedilen cürmün feaat ve derecei ehemmiyetine binaen verilen hüküm Adliye Encümeninize havale edildi. Adliye Encümeninizin evrak üzerinde icra ettiği tahkikata nazaran merkum Ali Efe Antalya'dan köylerine evdet etmekte bulunan iki mâsum köylüyü soymak maksadıyla önüne geçerek her ikisini feci bir surette dere içerisinde katlederek köylerine götürmekte oldukları eşyayı gasbettiği istimar icra kılınan şuhudun şahadetiyle ve aledderecat delâili kanuniye ile anlaşılmıştır.

Binaenaleyh; icra etmiş olduğumuz tahkikat üzerine Mahkemei Temyizin işbu idam hükmünün tasdikına mütaallik olan fıkrasının tahfifini müstelzim bir sebebi kanuni görülemediğinden alelûsul hükmü idamın iradei milliyeye iktiranı ve hükmü idamın icrası hususunda mezuniyet itası için Adliye Encümeniniz Heyeti Celilenize bamazbata müracaat ediyor.

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — Mahkemei Temyizin ilâmını tetkik ederken zayıf bir noktayı bulamadık buyurdunuz. Şayet sizin noktai nazarınızca, yani Adliye Encümeninin noktai nazarınca Mahkemei Temyizin hükmünde zayıf bir nokta bulsaydınız, Adliye Encümeni Mahkemei Temyizin son olarak vermiş olduğu kararın feshine karar verebilecek miydiniz?

SÂMÎ B. (İçel) — Mesele fesih meselesi değildir, iradei milliye meselesidir.

NEBİL Ef. (Devamla) — Buna açık cevap istiyorum.

HAMİD B. (Biga) — Efendim; bendenizin encümen namına vukubulan beyanatım, mahkemenin isnadettiği hükmün zafiyetinden veya kudretinden değildir. Yalnız Mahkemei Temyizin tasdikme iktiran eden bu hükmün tahfifini müstelzim bir sebebi kanuni olmadığını arz ediyorum. Malûmuâliniz Kanunu Esasının maddei mahsusasında idam hükmünün tahfifi veyahut icrası İradei Seniye'nin istimaline menuttur. Binaenaleyh Meclisi Âlinizin bu hakkını istimal etmesi için tahfifi cezayı müstelzim bir sebebi kanuni olmadığını da Heyeti Celilenin tennevürü için mazbatamızda arz etmişizdir. Mesele budur, tetkikine girişmedik.

LÜTFÎ B. (Malatya) — Efendim; Bu gibi idam hükmünü ihtiva eden ahkâmında bir mesele vardır. Maktulün veresesine bilmüraca onlar tarafından da kaatilin affi hakkında vereseden biri rıza gösterecek olursa idamın infaz edilmemesi lâzımgelir.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Hüküm Mahkemei Şer'iyeden sâdır olmuşsa?

LÜTFÎ B. (Devamla) — Binaenaleyh; maktülün veresesinin bu meselede Mahkemei Şer'iyeye müracaatle bir hüküm alması icâbeder.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Ahkâmı Nizamiyeyi ihlâl mi ediyorsunuz?

LÜTFÎ B. (Devamla) — Hayır efendim, ilâm üzerine Mahkemei Şer'iyenin de bir hükmü lâzımgelir.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Hayır. Öyle bir şey yoktur.

HACI MUSTAFA SABRÎ Ef. (Sürid) — Efendim «Kaza, zaman, mekân, ahkâm ile ta-gayyür eder.» Maddei esasiyesine istinaden ahiren nesredilen Usulü Muhakemei Şer'iyeye Kararnamesi mucibince kısâs dâvaları Usulü Muhakemei Şer'iyeye Kararnamesinde yoktur. Ondan anlaşılıyor ki : Tefriki vazâif icra edilmiş ve kısâs dâvaları Mahakimi Cezaiyeye, Mahakimi Nizamiyeye havale olunmuştur. Lûtfi Bey biraderimizin buyurdıkları pek vârittir. Mammafiş bugün o kısâsın icrası için Meclisin ekseriyetine iktiran eden karar pek muvafık olacaktır.

HAMİD B. (Biga) — Ahkâmı Celilei Fıkhîye mucibince mutlaka kısâsta maktulün veresesinin talebi dâva etmesine lüzum yoktur. Veresei maktûl tarafından af talebi vukubulduğu takdirde af kısası diyete inkılâbeder. Bu bir muamelei şer'iyedir. Fakat esasen muamelei kısasta maktulün vereselerinin, talebi dâva etmeleri meşrut değildir. Hukuku umumiye namına vukubulacak takibat neticesinde verilecek ahkâmın alelittlak infazı lâzımdır. Lûtfi Bey biraderimizin bu ahkâmı. esasiye üzerine dermuyan ettikleri mütalâanın bittabi vâridolması lâzımgelir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Şu mesele üzerinde müzakere cereyan etti, neticeye iktiran etti. Fakat her vakit şikâyet ettiğim üzere Mecliste nısabı müzakere yoktur. Mazbata Muharririnin ifadesinden anladığım da bunun bu Meclise gelmesi lâzımsa - Parantez içerisine alıyorum - hakkı hükümdarimizi istimal etmek üzere irademizi izhar edeceğiz. Mecliste nısabı müzakere yoktur. Hakkı hükümdariye malik olmak için her halde nısabı müzakere lâzımdır. Her vakit şikâyet ediyorum.

REİS — Efendim yoklama yaptık, Meclisi ekseriyetle açtık.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Reis Beyefendi. Yoklamadan maksat Mecliste âzânın mevcudolmasıdır. Yoklama oldu diye boş Meclis olmaz.

REİS — Evvelâ zatiâlinizden rica ediyorum, şuraya oturunuz.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Başüstüne efendim başüstüne, emrinize itaat etmeye mecburum.

HÜSEYİN AVNÎ B. (Erzurum) — Heyeti Aliyenizin nısabı her meselede esastır. Bu mevzuubahsolamaz. Nisap bulunur ve sonra karar verilir. Sonra arkadaşlar buyurdular ki mahakimi şer'iyeden sâdır olmuş bir ilâm hakkında kısas dâvası ikame edilir ve bu tecezzi kabul etmez, Aftan sarfınazar, fakat bu mesele mahakimi nizamiyede maktulün veresei velev ki, bunun kısasından sarfınazar etse bile hukuku umumiye namına bunun kısası icra edilir ve ilâm icra edilmiş olur. Sonra buraya gelmesi malûmuâlileri hükümdarlık itibariyledir. Mahkemei Temyizden çıkan evrak İradei Seniye'ye iktiran eder. Şimdi ise İradei Milli-

yenin tecellisi için Heyeti Celileye arz edilmektedir. Bunda tabiidir ki, Adliye Encümeni bizim kanaatimizi tenvir edecektir. Bu esas dairesinde Padişah fikren nasıl düşünürse Heyeti Celileniz için Adliye Encümeni tetkikatını yapmış ve bu ilâmın muvafıki kanun olduğu tahakkuk etmiş ve bunu arz ediyor. Şimdi burada kanaat izharı kalmıştır. Tabiidir ki ekseriyet esastır. Yalnız bu meselede değil, her meselede de böyledir. Bu idam olduğu için diğerlerinden daha fazla ehemmiyet vermeye lüzum yoktur. Her şeyde böyledir.

MEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Terfi ve taltif başka yere ait de yalnız kısas mı buraya ait?

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Onların da re'sen icrası gayrimeşrudur. Hukuku hükmüraniye ait her mesele buraya aittir.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Reis Bey bütün ilâm okunmalı ki, efendim, delâili cerâim anlaşılmalı. Karar vereceğiz ve idam hükmünü tasdik edeceğiz.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Efendiler Kısası âmir olan nassı Kuran (Veleküm fil kısası hayat..) Âyetidir. Bu âyet kısası emrediyor. Fakat bu âyet müeyyidolan (Üdrüül hudude bişşübehat) hadisi meşruu da kısası mutlaka takyidediyor. Kısas; siyaseten asıl, af ise ferî'dir. Fakat vilâyeti hassa olmaları itibariyle kısası şeriat vârislere terk etmiştir. Eğer vârisler kısası effederlerse hükümde şüphe âriz olur. Binaenaleyh kısas olunamaz. Her ne kadar Padişah Makamına kaim olan Meclisi Âliniz kısas üzerinde ısrar ederse bu bir siyaseti zâlîme olur. Yani örfen bir siyaset olur ki, şaibei zulümden hâli değildir. Çünkü Peygamberimiz (Üdrüül hudude bişşübehat) buyurmuşlardır. Hükümdarların velâyeti ise velâyeti âmmedir. Veresenin velâyeti ise velâyeti hassadır. Çünkü aile muhabbeti vardır. Mademki...

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarkî) — Hoca Efendi siyaseten idam caiz değil mi?

NUSRAT Ef. (Devamla) — Siyaseten idam caiz değildir. Şüphe karışır. Velâyeti hassa, velâyeti âmmeden evlâdır. Binaenaleyh af cihetine gidilmesini sizden rica ederim. İdamı siyaseten yapabilirsiniz.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim Kütübü fıkhiyede hudut başkadır, kısas başkadır.

Bunlar ayrı ayrı kitaplara aittir. Hudut şüphe ile mündefi olur. Fakat kısas şüphe ile mündefi olamaz. Bu, mesaili şer'iyedendir. (Dürer) in ibaresi bunda vâzıhtır. Bununla beraber İradei Milliye'nin suduru bendenizin anladığıma göre hukuki değil resmî bir meseledir. Buna şu bürhanı getirebilirim ki, kaatili hükmü şer'î tenfiz olunmazdan evvel birisi öldürse ikinci kaatille ceza lâzımgelmeyeceği usulü fıkhiyemizde muşarrah ve vâzıhtır. Binaenaleyh hudut başkadır. Kısas başkadır. İdam hakkında sâdır olan hüküm usule muvafıktır. Hükmü idam hukuku umumiye noktai nazarından muvafıktır. Tasdikü lâzımdır.

(Ali Efeye dair fıkrâi hükmüye okundu.)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim yine tekrar edeceğim, hükmü veren mahkeme, nizâmî mahkemedir. Efendi Hazretlerinin buyurdıkları İradei Milliye meselesi şekil ve resimden ibaret değildir. Kanun yapıyoruz. Kanunun hüsnü tatbiki ve intizamına nezaret mahiyetinde olmak üzere muntelayı ceza olan idam hükmünü doğrudan doğruya tasdikâ iktiranına muallâk bırakmışız. Demin arkadaşımızın buyurdıkları kısas meselesi burada katiyen vârit değildir. Kısas dâvası ikame edildiği zaman ahkâmı şer'iyeye iktizasındandır. Kısas tecezzi kabul etmez. Hoca Efendi Hazretlerinin buyurdıkları mesele vârittir. Bu, mahakimi nizamiyeden sudur etmiş bir ilâmdır. Nizam ve asayışı memleketi muhafaza ve hukuku umumiye için siyanet için hukuku umumiye namına; cinayet irtikâbeden ve binaullahı yıkan bu adamın taammüden vâkı olan şu cürmünden dolayı mahkeme idamına hükmetmiş ve Mahkemei Temyiz de bunu tasdik etmiş, bize de geldiği zaman bir hakkımız vardır. Bu, tanzim etmiş olduğumuz kavanine muvafık mıdır, değil midir? Bu, taammüden mi, kazaen mi, tehevüren mi olmuş? Biz gördük ki, Mahkemei Temyiz bunda şüphe etmemiş ve tasdik etmiştir. Biz şimdi temyizden nakzedecek mahiyette yapmıyoruz. Ahkâmı kanuniye dairesinde hüküm vermiş ise tasdik edeceksiniz. Ahkâmı kanuniye dairesinde hüküm vermemiş ise affedebilirsiniz. Bendeniz affı müstelzim bir hal görmemekteyim. Cinayetin taammüden olduğu sabit oluyor.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — İki tane adam öldürmüştür.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Bunda tabiidir ki, eseri zâif göstermekten ziyade âmme-

nin istirahatini, memleketin emaiyetini göz önüne getirerek bu kıratıda olan insanları ibreti müessire olmak üzere idamda katiyen tereddütmezsiniz. Âdi birer vazife gibi yaparız. Adaletten ayrılmayız. Bir adama acıyan, milyonlara insanın hukukuna tecavüz etmiş olur. Her birerleriniz kanunun siyaneti altına girmiş olan insanların bütün hukukunu üzerinize almışsınız, binaenaleyh adalet; kavaninin muhafazai ahkâm etmesiyle mümkün olur. On beş milyon insan yalnız sizin kalbinize istinaden müsterih yatmaktadır. Tab'i beşerde canilik de kaatillik de vardır. Bunlara ibreti müessire ve kanunun tahtı tesirinde olmak üzere zerre kadar tereddütmeden cezalarını veririz, icabederse bir değil on adamın idamına güle güle bakarız. Arz ettiğim gibi; Hoca Efendi Hazretlerinin dermeyan buyurdıkları kısas meselesi doğru değildir. Bu adamlar (diyet) dâvasında bulunabilirlerdi. Kısas meselesini kanunumuz hukuku umumiye namına affedememektedir. Maktulün serveti umumiyesine muadildiyet verilmiş olsa ve vereselerin heyeti mecmuası affetse bile yine heyeti umumiye namına kanun affedememektedir. Buyurdıkları usul mahakimi Şer'iyedir. Bunu kabul ederim, fakat bu hüküm mahakimi nizamiyeden sudur etmiştir. Tereddüde mahal yok. Hükümdarlık resmî bir muamele değildir. Muamelenin tamam olması için asayiş umumiye namına hükümdarın kalbine müracaat olunurdu. Şimdi Hükümdar Heyeti Celile olduğu için viedanınıza arz ediyorum ve kanun namına teklif ediyorum. Reye konsun kabul, ret Heyeti Aliyenin viedanına vabestedir.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendiler; Hüseyin Avni Bey izah buyurdular. Bendeniz başka şeyler ilâve etmiyeceğim. Kısâstan bahseden arkadaşlar hayalden bahsediyorlar. Bir mahkemeye müracaat edilmiş hükmü alınmıştır. Bunun veresesine müracaat edilir. Vazgeçiyor mu, geçmiyor mu gibi, şimdi böyle bir şey yoktur.

HÜSEYİN HÜSNÜ Ef. (İsparta) — Kısas hayal midir?

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Mahkemei Şer'iyeye giderse o vakit veresenin muvafakati, ademimuvafakati alınır. Şimdi hayal ile uğraşıyorsunuz verilen hüküm mahkemei şer'iyenin değildir.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Ma-

halli mahkemeden verilmiş ve Mahkemei Temyizden geçmiş olan bir ilâm hakkında münakaşaya lüzum yoktur. Okunan ilâm münderecatına nazaran esbabı sübutiye yerindedir. Binaenaleyh ilâmın tasdiki lâzımgelir. Niçin fazla uğraşıyorsunuz?

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim bu cürüm bir cürümüdür. Ceraimi siyasiyeden değildir. Binaenaleyh burada maktulün veresesinin elbette kaatil hakkında bir mütalâaları vardır. Bundan sarfı nazar, mademki, bugün verilen hüküm, hükmü idamdır ve hükmü idam sâdir olmuştur. Şu halde hükmü idamın infazından ise bunu müebbet kürek cezasına tahvil de salâhiyetiniz iktizasındandır. (O başka, sadaları) Esbabı müşeddide malûm değildir. Esbabı muhafife de yoktur. Çünkü kaatiller iki görülüyor. Hüküm yalnız birisi üzerinde tesbit edilmiştir. Fakat hakikatı meşkûktür. Bunu müebbet küreğe tahvil etmek de salâhiyetiniz icabındandır. Yok behemehal hükmü idamı muvafık görüyorsanız onu da yaparsınız.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar bâzi merhametler vardır ki, şeriata, kanuna taban-tabana zıttır. Anlaşıyor ki, bu hazele, maktulün birincisini farz ediniz ki, tehevürle veya parasını almak için öldürdü. Fakat ikinci mâsumu öldürmeye götüren bu adamı idam etmek Meclis için bir farizadır ve mecbur olacağız. (Bravo, sesleri, reye, sesleri)

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Efendiler mahkeme, usulü şer'iyesi dairesinde devam etmemiştir. Sizin nazari dikkatinizi celb ederim. Esasta Hüseyin Avni Bey ile birleşiyoruz. Sizin beyanatınıza benim hiçbir diyeceğim yoktur. Bendeniz şimdi evrakı hükmü için baştan aşağıya kadar dinledim. Şahitlerin şahadetinde celbi menfaat ve def'i mazarrat vardır. Yani şahitler nazari şer'ide meşkûktür. Binaenaleyh mahkeme usulü şer'isinde cereyan etmemiştir. Mademki usulü şer'isinde cereyan etmemiştir. Bu kaatilin idamı lâzımgelmez. Siyaseten her ne yaparsanız yaparsınız.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Efendim, bu katilden dolayı o kaatili öldürmek için iki usul vardır. Birisi şer'i usul ki, kısastır. İkincisi kanuni usuldür ki, idam. Şer'i usulde idam hakikaten veresenin iddiasına ve pek muhkem olarak şahitlerin şahadetine vabestedir ve es-

babı sübutiyeye mütevakıftır. Hattâ on beg ve rese olsa içlerinden birisi affetse birisi dâva etmese kaatilin affı lâzımgelir. Fakat kanuni olan idam böyle değildir. Bizim kütübü şer'iyemizde, fıkımızda buna (siyaset) denir, bunun tâbiri diğeri de tâzirdir. Tâziri şer'i, hükkâm bir kimsenin idamına şer'an yol bulamazlarsa, hukuku âmmenin muhafazası için hukuku umumiye namına siyaseten idamına hüküm verebilirler. İşte buna, (Siyaseten idam) tâbir olunur. Bu siyaset, siyaseti hariciye değildir. Buradaki, (siyaset) in tâbiri diğeri (tâzir) dir. Şimdi şu hüküm derecatı mahakimden geçmiş, ve Mahkemei Temyiz tasdik etmiş, kaziyei katıye halini almıştır. Yalnız hükmün tasdıkı için İradei Seniye makamında olan şu Meclise gelmiştir. Malûmdur ki, hükümdarlar hükmolunan cezayı tahfif ve hattâ tamamen affedebilirler. Şimdi okunan delâil bir hükme kâfidir. Fakat hüküm, pek müthiş olan idam hükmü olduğu için benice bu delâil pek kuvvetli değildir.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Kesmiş Hoca Efendi, kesmiş.. İki adam kesmiş..

MUSTAFA TAKİ Ef. (Devamla) — Bugün Meclis salâhiyettardır. İsterse bu hükmü tasdik eder, isterse tahfif eder. Müebbet küreğe tahvil olunursa bendenize daha iyi olur. (Hayır, sadaları)

REİS — Söz istiyen kalmamıştır. Müzakerenin kifayeti hakkında da birçok takrirler vardır.

Efendim, müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Şimdi mazbatayı aynen reyî âlinize vaz'edeceğim.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Sudur edecek hükme göre, bu kaatilin, mahtûllerin veresesi huzurunda asılmasını rica ederim.

REİS — Şimdi efendim Ali Efeye ait hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın. Ekseriyetle kabul edilmiştir efendim.

5. — *Trakya mahkemelerince hiyaneti vataniye cürümlerinden dolayı verilen hükümlerin ve mezkûr yerler mahkemelerinden Meclise gelmiş olan evrakı hükmîyenin aid oldukları mahkemelere iadesine dair Adliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Trakya mahakimince hiyaneti vataniyeden dolayı verilen hükümlerin keenlemekün

addine ve evrakı hükmîyenin Adliye Vekâletine iadesine dair Adliye Encümeni mazbatası var.

Heyeti Umumiyeye

Trakya'nın tahtı işgalde kaldığı zamanlarda suveri muhtelifle ile hiyaneti vataniye cürümüne iktisat etmek ve cürümü mezkûrde fer'an zimethal bulunmak fiillerinden dolayı maznunualayh olarak mahakimi adliyeye sevk edilen muhtelif eşhas aleyhinde Edirne, Kırkkilise, Tekirdağ ve mülhakatı bidayet mahkemelerinden mahkûmine dair ısdar edilen hükmü havi olup Heyeti Umumiye kararıyla Adliye Encümenine tevdi kılınmış olan on bir takım evrak davet edilen Adliye Vekili Rifat Bey huzuriyle mütalâa ve icabı müzakere olundu.

İdam, muvakkat kürek, kalebentlik ve âdiyen hapis gibi mütefavit cezaları ihtiva eden hüküm ilâmlarının yegân yegân tetkikinden evvel 25 Temmuz 1336 tarihinde işgale mâruz kalmış olan Edirne vilâyetiyle mülhak liva ve kazalarında hiyaneti vataniye mürtেকiplerinin tecziyesini tazammun eden 29 Nisan 1336 ve 30 Receb 1338 tarihli Hiyaneti vataniye Kanununun usulü neşir ve ilânından bâhis olan on ikinci maddesi mucibince mezkûr kanunun neşir ve ilân edilip edilmediği ve şayet neşrolunmamışsa kanunun ittılâı umumiye vaz'ından âkdem düşman işgali zamanında irtikâbedilen hiyaneti vataniye cüfalinin kanunu mezkûre tevfikân tecrimi lâzımgelip gelmiyeceği.

Saniyen : Hiyaneti vataniye mücrimlerinden bir kısmının affına mütedair olan 19 Kanunu evvel 1337 tarihli Kanun Meclisi Âliden iki defada sâdır olan tefsiri mukarreratın işbu efali cürmiye mürtেকiplerine de şâmil olup olmayacağı mütalâa edildi.

Çünkü kendilerinin hiyaneti vataniye mücrimi sıfatiyle mahkûm edilmiş olduklarından bahsile Meclisi Âliye hitaben mücriminden bâzıları tarafından verilip evrakı hükmîye meyânında zahir eden müdafaanamerelerde işgal maniasından naşi ortada neşir ve ilân edilmemiş olan ve ahkâmı istisnaiyeyi tazammun eden mezkûr kanunun haklarında tatbiki iktiza etmiyeceği yolundaki itirazat takdimen halli lâzımgelen mesailden görülmekle hazır bulunan Adliye Vekili Beyefendinin bu baptaki noktai nazarına bilmüraaa Hiyaneti vataniye Kanununun o zamanın vaziyeti mahsusası icabı olarak Edirne Vilâye-

tiyle mülhakatında tarifâtı kanuniye dairesinde neşir ve ilân edilmemiş olduğu beyan olunmuştur.

Kavaninin usulü neşir ve ilânı hakkındaki kanunun ruh ve mânasından farklı olarak Hiyaneti vataniye Kanununun on ikinci maddesinde aynen (İşbu kanun her mahallin idare âmiri tarafından nahiye ve kaza ve vilâyet merkezlerine ve köy heyeti ihtiyariyeleri müçtemian celledilerek ifham ve sureti tebliğini mutazammın heyeti mezkûre âzalarının imzalarını havi zabıt varakaları tutularak idare meclislerince hıfzedilmekle beraber kavaninin neşir ve ilânı hakkındaki kanuna tevfiikan ayrıca neşir ve ilân muamelesi dahi yapılacaktır.) diye kuyudu mahsusa ile halkın sem'ittilaina isali için bâzı ahkâm ve merasimi kanuniye vaz; ve tâyin edilmiş ve ayrıca da kavaninin neşir ve ilânı hakkındaki usulün meriyeti icrası dahi teyiden tasdik edilmiş olduğundan tarifâtı mebhuse dairesinde neşir ve ilân kılındığı anlaşılmalıyan mezkûr kanunun kablelneşir vukua getirilen ceraim hakkında kabili tatbik olmayacağı tezekkür olundu.

Bu cihetin hallinden sonra hiyaneti vataniye müerimlerinden bir kısmının affına taallûk eden kanun ile tefsiri kararların hâdisatı mâruzaya derece şümulü üzerinde icra edilen tamikattan mezkûr kanunun birinci maddesinde istisna edilen efali hasren ifade eden son fıkrasının (Ancak eczayı vatandan bir kısmının tefrik veya ecebi bir devlete ilhakına çalışanlar ve casusluk edenler ve halen memaliki ecebiye ve bilâdi meşgulede bulunanlardan ihtilâs ve rüşvet ahzeyliyerek devletin kuvayı maddiye ve mâneviyesini tenkis etmiş olanlar işbu aftan müstesnadır) denilmiş olmasından işbu Af Kanununun Misakı Millî hudutları dâhilinde bulunup da Hiyaneti vataniye Kanununun neşirinden akdem vatanda irtikâbedilmiş olan ceraim şümulü olmayıp ancak firaren oralara iltica edenlerden memaliki ecebiyeye kaçanların maksudolduğu ve şu hale göre aslen neşir ve ilân edilmeyen bir kanunun cürmü mahsus olarak tâyin ve irae eylediği efale yine aynı hâdisatı cürmiyeye inhisar eden Af Kanununun sâmil olmayacağı teemmül edildi.

Alâ kilâüttakdireyn usulüne tevfiikan neşir

ve tamim edilmediği sabit olan Hiyaneti vataniye Kanununa tevfiikan eşhası merkumenin mahkûmiyeti yolunda salifülarz mahkemelerden sudur eden ahkân ve mukarreratin keenlemeyekün addedilmesi ve fakat işgal zamanında gerek doğrudan doğruya ve gerek düşmanlarla biliştirak düşman efkâr ve âmâline hizmetle casusluk gibi hiyaneti harbiye veyahut işgali temin ve eczayı vatandan bir kısmının tefrikine sây etmek ve bu hususu, düşmanlardan bir vazife deruhde ve kabul etmek gibi âmmenin emniyeti ve hukuku vatanın muhil olan efalin zamanı vukuundaki kavanini cezaiyenin ahkâmı sariha ve şâmilesi dairesinde adl ve askerî mahkemelerce rüyet ve hükme iktiran ettirilmesi iktiza edeceği ve bu tarzı hallin Heyeti Celilece kabulü takdirinde veçhe olarak Adliye Vekâletine tebliği zımında Heyeti Umumiyyeye arzına bilittifak karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik Biga

Emin Hamid

Kâtip Âza

İsparta Saruhan

Hacı Tahir Refik Şevket

(Hini imzâda bulunamadı)

Âza Âza

Karahisarî Sahib Ertuğrul

Âza Âza

Maraş Karahisarî Sahib

Mehmed Hasib İsmail Şükrü

Âza

Siird

REİS — Adliye Encümeni mazbatası hakkında söz istiyen var mı? (Havır sadaları) Adliye Encümeni mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmistir. On beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat : 3,30

Ekseriyet hâsıl olamadığından ikinci celse kûşadedilememiştir.

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Evrakı varide

Alâtı ziraiyede müstamel mevaddı müstailenin Gümrük Resminden istisnasına dair Kanunun müzakeresi

Memaliki meşgule mahakim mukarreratına dair Kanunun müzakeresi

